

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
PRZY ELEMENTACH POSZYCIA DACHOWEGO, KRZYŻA ORAZ
POLICHROMII POWIERZCHNI ZEWNĘTRZNYCH NA SZALUNKU IZBICY
, LATARNIACH WIEŻ, GZYMSACH ORAZ OBRAMIENIACH OKIEN
W CERKWI GREKOKATOLICKIEJ P.W. ŚŚ. KOSMY I DAMIANA
W BARTNYM pow. GORLICE**

Wejwódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wisniewieckiego 127, 33-300 Nowy Sącz
tel./fax 18 642-84-84

Załącznik do Pzewolenia Nr 109/2019

OZNS 5144² 62.2019.4202

Z UPOWAŻNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków w Krakowie

mgr inż. arch. Witold Król
Kierownik Delegatury
w Nowym Sączu

Inwestor : Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów
w Gorlicach
ul. Walerego Wróblewskiego 10 A
38-300 Gorlice

Zał. nr 2 do decyzji

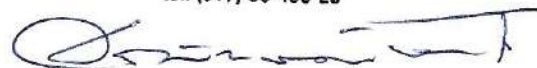
z dnia 14.05.2020

znak 198-6740.272.2020

Autor programu : mgr Tomasz Dziurawiec,
konserwator dzieł sztuki
ul. Z. Chrzanowskiej 14/43, 35-050 Rzeszów
tel. +48 17 85 439 28

Rzeszów marzec 2019

mgr Tomasz Dziurawiec
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
ul. Z. Chrzanowskiej 14/43, 35-050 Rzeszów
tel. (017) 85-439-28

SPIS TREŚCI:

Strona

SPIS TREŚCI	2
KARTA TYTUŁOWA	3
HISTORIA OBIEKTU	4
OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY OBIEKTU	4
STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ	5
WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE	5
POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE	8
FOTOGRAFIE	10

KARTA TYTUŁOWA.

Tytuł obiektu : Prace przy elementach poszycia dachowego .

Miejscowość : Bartne

Adres : 38-307 Bartne

Rodzaj obiektu : Drewniana cerkiew .

Autor: Brak danych .

Styl: Cerkiew w typie łemkowskim .

Materiał i technika: Cerkiew drewniana z wieżą o konstrukcji zrębowej i wieżą o konstrukcji słupowej . Dachy kryte gontem z cebulicami krytymi blachą . Ściany zabezpieczone od zewnątrz gontem. Izbica , gzymsy , latarnie oraz obramienia okien malowane farbami olejnymi. Na cebulicach żelazne ozdobne kute krzyże .

Czas powstania: 1841 r.

Wpis do rejestru zabytków:

Właściciel: Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów
w Gorlicach
ul. Walerego Wróblewskiego 10 A , 38-300 Gorlice

Użytkownik: Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów
w Gorlicach
ul. Walerego Wróblewskiego 10 A , 38-300 Gorlice

Opracowanie programu prac konserwatorskich: konserwator dzieł sztuki
Tomasz Dziurawiec, 35-050 Rzeszów,
ul. Z. Chrzanowskiej 14/43

HISTORIA OBIEKTU

Cerkiew została zbudowana w roku 1841. Do końca II wojny światowej użytkowana była jako cerkiew grekokatolicka. Po roku 1947 pozostawała nieużytkowana, a po wykonaniu generalnego remontu w latach 1968-70 utworzono w niej obiekt muzealny włączony jako filia Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu. Obecnie stanowi filię Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach. Cerkiew jest główną częścią zespołu w skład którego wchodzi również ogrodzenie oraz stojący nieopodal dawny spichlerz plebański.

Po roku 1947 cerkiew została ograbiona i częściowo zdewastowana. W trakcie wykonywanego wówczas remontu odkryto ślady zmian jakie zaszły wówczas, gdy obiekt użytkowany był jako czynna świątynia. Wiadomym jest z przekazów historycznych, że parafia grekokatolicka w Bartnym istniała już w XVIII w. a cerkiew prawdopodobnie jako obiekt filialny już w wieku XVII. W czasie prac konserwatorskich pod koniec lat 60-tych XX w. odkryto niektóre elementy konstrukcyjne wieży oraz podwaliny datowane z końca XVIII wieku, czyli z przed daty 1842 wyrytej na nadprożu wejścia od strony zachodniej. Największą zmianą jaką wprowadzono przed rokiem 1947 było pokrycie dachów oraz hełmów blachą żelazną zamiast pokrycia gontowego. Obecnie blacha występuje tylko na cebulicach, a pozostałe części zadaszenia oraz szalunek ścian wykonane są z gontów. Cerkiew obecnie użytkowana jest jako obiekt muzealny bez funkcji sakralnych.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY OBIEKTU

Cerkiew grekokatolicka w Bartnym usytuowana jest na niewysokim wzniesieniu ponad drogą środkowej części wsi. Stanowi część zespołu w skład którego wchodzi również kamienny spichlerz, drewniane ogrodzenie oraz miejsce po dawnej plebani. Cerkiew zbudowana jest w typie północno-zachodnio-łemkowskim jako budowla trójdzielna orientowana. Posiada konstrukcję drewnianą zrębową z dostawioną nad prytworem wieżą o konstrukcji słupowej. Całość kryta jest gontowymi dachami które nad nawą i wieżą posiadają układ namiotowy czterospadowy łamany, nad prezbiterium trójspadowy i częściowo nad prytworem układ kalenicowy dwuspadowy. Cerkiew posiada trzy wieżyczki z ośmiobocznymi pseudo latarniami zakończonymi cebulicami, które wieńczą ozdobne kute żelazne krzyże. Na wieży na wzór świątyń rzymskokatolickich umieszczona jest izbica posiadająca po dwa niewielkie okienka od każdej strony. Izbica wykonana jest w formie szalunku z desek, które od spodu zamyka drewniany gzyms. Otwory okienne w cerkwi umieszczone są od strony południowej w formie trzech okien, północnej dwa okna i wschodniej dwóch okien. Okna wykonano w postaci wielokwaterowej stolarki bez podziału na otwierane skrzydła. Od strony zachodniej pod wieżą umieszczone są główne drzwi wejściowe w typie jednoskrzydłowym o konstrukcji klepkowej. Główne wejście poprzedzają kamienne stopnie wykonane z łamane-go piaskowca. Nad kolejnymi drzwiami prowadzącymi do babińca w nadprożu umieszczona jest wyryta data „1842”.

Całość zrębowej konstrukcji cerkwi spoczywa na podwalinie usytuowanej na niewysokim kamiennym postumencie. Poszczególne wieńce utworzone są z półokrągłaków łączonych na węglach zamkiem typu rybi ogon bez ostatków. Poszczególne plany sanktuarium, nawy i prytworu zbliżone są do kwadratów. Wnętrze nakryte jest płaskimi drewnianymi stropami. Wewnątrz po konserwacji została wyeksponowana oryginalna polichromia malowana bezpośrednio na drewnie belek i desek. Z zewnątrz polichromia odtworzona została na podstawie zachowanych resztek dekoracja malarska wykonana na latarniach wież, gzymsach, izbicy oraz stolarce okiennej. Polichromia wykonana została farbami olejnymi kładzionymi

HISTORIA OBIEKTU

Cerkiew została zbudowana w roku 1841. Do końca II wojny światowej użytkowana była jako cerkiew grekokatolicka. Po roku 1947 pozostawała nieużytkowana, a po wykonaniu generalnego remontu w latach 1968-70 utworzono w niej obiekt muzealny włączony jako filia Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu. Obecnie stanowi filię Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach. Cerkiew jest główną częścią zespołu w skład którego wchodzi również ogrodzenie oraz stojący nieopodal dawny spichlerz plebański.

Po roku 1947 cerkiew została ograbiona i częściowo zdewastowana. W trakcie wykonywanego wówczas remontu odkryto ślady zmian jakie zaszły wówczas, gdy obiekt użytkowany był jako czynna świątynia. Wiadomym jest z przekazów historycznych, że parafia grekokatolicka w Bartnym istniała już w XVIII w. a cerkiew prawdopodobnie jako obiekt filialny już w wieku XVII. W czasie prac konserwatorskich pod koniec lat 60-tych XX w. odkryto niektóre elementy konstrukcyjne wieży oraz podwaliny datowane z końca XVIII wieku, czyli z przed daty 1842 wyrytej na nadprożu wejścia od strony zachodniej. Największą zmianą jaką wprowadzono przed rokiem 1947 było pokrycie dachów oraz hełmów blachą żelazną zamiast pokrycia gontowego. Obecnie blacha występuje tylko na cebulicach, a pozostałe części zadaszenia oraz szalunek ścian wykonane są z gontów. Cerkiew obecnie użytkowana jest jako obiekt muzealny bez funkcji sakralnych.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY OBIEKTU

Cerkiew grekokatolicka w Bartnym usytuowana jest na niewysokim wzniesieniu ponad drogą środkowej części wsi. Stanowi część zespołu w skład którego wchodzi również kamienny spichlerz, drewniane ogrodzenie oraz miejsce po dawnej plebani. Cerkiew zbudowana jest w typie północno-zachodnio-łemkowskim jako budowla trójdzielna orientowana. Posiada konstrukcję drewnianą zrębową z dostawioną nad prytworem wieżą o konstrukcji słupowej. Całość kryta jest gontowymi dachami które nad nawą i wieżą posiadają układ namiotowy czterospadowy łamany, nad prezbiterium trójspadowy i częściowo nad prytworem układ kalenicowy dwuspadowy. Cerkiew posiada trzy wieżyczki z ośmiobocznymi pseudo latarniami zakończonymi cebulicami, które wieńczą ozdobne kute żelazne krzyże. Na wieży na wzór świątyń rzymskokatolickich umieszczona jest izbica posiadająca po dwa niewielkie okienka od każdej strony. Izbica wykonana jest w formie szalunku z desek, które od spodu zamyka drewniany gzyms. Otwory okienne w cerkwi umieszczone są od strony południowej w formie trzech okien, północnej dwa okna i wschodniej dwóch okien. Okna wykonano w postaci wielokwaterowej stolarki bez podziału na otwierane skrzydła. Od strony zachodniej pod wieżą umieszczone są główne drzwi wejściowe w typie jednoskrzydłowym o konstrukcji klepkowej. Główne wejście poprzedzają kamienne stopnie wykonane z łamane-go piaskowca. Nad kolejnymi drzwiami prowadzącymi do babińca w nadprożu umieszczona jest wyryta data „1842”.

Całość zrębowej konstrukcji cerkwi spoczywa na podwalinie usytuowanej na niewysokim kamiennym postumencie. Poszczególne wieńce utworzone są z półokrągłaków łączonych na węglach zamkiem typu rybi ogon bez ostatków. Poszczególne plany sanktuarium, nawy i prytworu zbliżone są do kwadratów. Wnętrze nakryte jest płaskimi drewnianymi stropami. Wewnątrz po konserwacji została wyeksponowana oryginalna polichromia malowana bezpośrednio na drewnie belek i desek. Z zewnątrz polichromia odtworzona została na podstawie zachowanych resztek dekoracja malarska wykonana na latarniach wież, gzymsach, izbicy oraz stolarce okiennej. Polichromia wykonana została farbami olejnymi kładzionymi

bezpośrednio na elementach drewnianych przy zastosowaniu kolorów błękitu , zieleni , czerwieni i ugru o różnych odcieniach .

Oddzielnym elementem zachowanego zespołu cerkiewnego jest kamienny spichlerz kryty dwuspadowym gontowym dachem . Obecnie obiekt ten częściowo wykorzystywany jest jako pomieszczenia magazynowe oraz dla ekspozycji wystaw czasowych .

OPIS TECHNIKI WYKONANIA ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTU

Cerkiew została wykonana jako budowla drewniana z drewna jodłowego posadowiona na niewysokim murku wybudowanym z łamanego piaskowca rzecznoego . Całość została przykryta gontowymi dachami wykonanymi z drewna świerkowego . Poszczególne deszczółki gontów układane są jednowarstwowo , a zamontowane przy użyciu żelaznych gwoździ . Poszycie skomplikowanych pod względem kształtu elementów wieżyczek w postaci cebulic wykonane zostało z ocynkowanej żelaznej blachy . Każdą z trzech cebulic wieńczy ozdobny żelazny kuty krzyż .

W wyniku wizji dokonanych w połowie marca 2019 roku można stwierdzić , że ogólny stan zachowania zewnętrznych elementów konstrukcyjnych i ozdobnych cerkwi jest całkiem dobry zważywszy na prawie 50-letni okres użytkowania bez wykonywania większych remontów . Oceniając stan zachowania gontowych dachów i szalunków dostrzeżono niewielkie ubytki zniszczonych deszczółek , które występowały głównie w pasie fartucha zabezpieczającego podwalinę oraz na styku wieży i nawy . Zniszczenia w dolnej partii ściany powstały jedynie w miejscach gdzie drewno gontów stykało się bezpośrednio z gruntem . Miało to miejsce jedynie od strony północnej , gdzie występuje nachylenie napierającego stoku . Obserwując poszycie dachowe od strony wewnętrznej czyli od strony strychu można dostrzec pojedyncze niewielkie szczeliny pomiędzy gontami występujące głównie w partiach szalunku bocznych ścian wieży . Analizując stan zachowania poszczególnych deszczółek gontów można stwierdzić , że struktura drewna na dzień dzisiejszy jest w stanie bardzo dobrym . Od strony wewnętrznej drewno jest czyste , bez naleciałości jakichkolwiek śladów grzybów i bakterii oraz działalności drewnojadów . Od strony zewnętrznej gonty częściowo w naturalny sposób są poszarzałe i spatynowane , a w miejscach podwyższonej wilgotności od strony północnej i zacienionej pokrywa je cienka warstwa mchów i porostów . Widoczne są nie głębokie naturalne żłobkowania wzdłuż słoików drewna określające strukturę miękką i twardą .

W najgorszym stanie zachowania obecnie jest żelazne poszycie cebulic wykonane z ocynkowanej blachy żelaznej . Widoczny jest w wielu miejscach punktowy nalot rdzy , a w poszyciu cebulicy nad prezbiterium od strony zachodniej w dolnej partii widnieje duży otwór o nieregularnym kształcie . Wnioskując należy stwierdzić , że poszycie cebulic bezwzględnie wymaga szybkiego remontu tak by zachodzące zmiany pod wpływem warunków atmosferycznych nie spowodowały większych zniszczeń w strukturze konstrukcji wieżyczek . W podobnie złym stanie są żelazne krzyże na wieżyczkach . Prawdopodobnie wskutek warunków atmosferycznych (oblodzenie , gruba warstwa szronu) uległy one przechyleniu , a drobne elementy ozdobne oderwały się .

Od czasu wykonania rekonstrukcji zewnętrznych dekoracji malarskich prawdopodobnie nigdy one nie były odnawiane ani poprawiane . Tak długi okres spowodował , że na skutek ciężkich warunków atmosferycznych jakie panują w górach zastosowane farby uległy spękaniu i częściowemu złuszczeniu . Szczególnie widoczne jest to na elementach narażonych na silne działanie słońca od strony południowej i zachodniej oraz działania zacinających dresz-

czów od strony zachodniej . Obecnie w niektórych miejscach kolorystykę dekoracji malar- skich można rozpoznać jedynie po śladach farb , a całość kolorystyki najlepiej widoczna jest z większej odległości , gdyż można dostrzec wówczas poszczególne odcienie barw zlewające się w jedną całość .

Uzupełniając opis stanu zachowania można tutaj dodać drewniany dach spichlerza , który wykonany został z dwóch warstw gontów . Obecny stan zachowania tego obiektu jest bardzo zły i wymaga generalnego remontu . Dach uległ poważnemu zniszczeniu , a obecnie doraźnie zabezpieczony jest plandeką przed opadami atmosferycznymi .

Podsumowując opis stanu zachowania elementów zewnętrznych cerkwi w Bartnym należy wyrazić uznanie i szacunek dla prac konserwatorskich jakie zostały wykonane pod koniec lat 60-tych XX wieku . Patrząc z perspektywy 50 lat można stwierdzić , że obecny dobry stan zachowania tylko z niewielkimi drobnymi zniszczeniami należy zawdzięczać rzetelnie wykonanej wówczas pracy oraz prawidłowo i technologicznie zastosowanym mate- riałom .

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

A. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Na podstawie stanu zachowania elementów zewnętrznych cerkwi należy przyjąć okre- ślony sposób postępowania konserwatorskiego stanowiącego działania zabezpieczające do- tychczas dobrze zachowane elementy oraz odtwarzające struktury zniszczone lub uszkodzone . W przypadku poszycia gontowego cerkwi działania konserwatorskie powinny mieć charakter w głównej mierze sprowadzający się do zachowania substancji obecnie istniejącej . Poszcze- gólne gonty zostały wykonane w technice łupania promienistego , a następnie zabezpieczone je środkami impregnującymi , które powstrzymały naturalną korozję biologiczną . Dzięki te- mu do obecnego momentu całość poszycia dachowego zachowała się w bardzo dobrym stanie a jedynie tylko niektóre poszczególne deseczki wymagają wymiany lub uzupełnienia . Na tym etapie prac ważnym jest by całość poszycia dachowego została odczyszczona z nawarstwień mchów i porostów , które w wyniku procesów biologicznych powodują niszczenie struktury drewna . W tym celu proponuje się określony ogólny cykl postępowania :

- wykonanie szczegółowego przeglądu całości dachu oraz oznakowanie gontów przezna- czonych do wymiany.
- odczyszczenie powierzchni dachu z mchów i porostów
- usunięcie zniszczonych gontów i skorodowanych gwoździ.
- wykonanie napraw w miejscach szczelin poszycia dachowego oraz uzupełnienie ubytków brakujących gontów .
- pokrycie powierzchni dachu środkami zabezpieczającymi przed korozją biologiczną i możliwością zapłonu.

W przypadku poszycia dachowego nad kamiennym spichlerzem należy rozważyć całkowitą wymianę wszystkich zniszczonych gontów . Wniosek taki można podjąć na podstawie obec- nego stanu zachowania .

Odczyszczenie poszycia dachowego z mchów i porostów należy w pierwszej kolejno- ści wykonać mechanicznie z dużą starannością tak by nie uszkodzić obecnie istniejącej sub- stancji , a zarazem usunąć powierzchniową warstwę plechy pokrywającą wierzchnią warstwę

poszczególnych pszczółek gontowych . Następnie powierzchnię należy zmyć metodą hydrodynamiczną pod niewielkim ciśnieniem ciepłą wodą w celu usunięcia pozostałych pylistych resztek mchów i drewna . Po wysuszeniu w trakcie bezdeszczowej pogody odczyszczoną powierzchnię połaci dachowych należy zabezpieczyć powierzchniowo środkami przeciwko korozji biologicznej oraz zapłonowi . W trakcie prac obejmujących wymianę zniszczonych gontów należy zwrócić uwagę na wymiary oryginalnych deszczółek , a także zachowanie tego samego gatunku drewna z którego były wykonane dotychczas zastosowane gonty . Przed położeniem gonty powinny być zaimpregnowane strukturalnie środkami zabezpieczającymi przeciw korozji biologicznej oraz możliwości zapłonu . Impregnacja powinna być wykonana poprzez kąpiel , aż do całkowitego nasycenia struktury drewna . Poszczególne gonty powinny być mocowane przy zastosowaniu gwoździ ze stali nierdzewnej , które także powinny być zastosowane w miejscach zniszczonych i skorodowanych gwoździ . Jeżeli w trakcie przeglądu zostaną wytypowane miejsca szczelin powstały wskutek zeschnięcia poszczególnych gontów , a ich szerokość uniemożliwia wsunięcie deszczółki o dotychczasowym rozmiarze , w takim miejscu należy wkleić listwy uszczelniające , stosując wodoodporny klej polimerowy

Osobne zagadnienie stanowi uzupełnienie kolorystyczne na nowo wykonanych gontach , które powinno obejmować scalenie pod względem równomiernej kolorystyki całości obiektu . Prace te należy przeprowadzić w miejscach uzupełnień brakujących gontów , a kolorystyka powinna nawiązywać do powierzchni spatynowanego drewna w innych obszarach połaci dachowych .

Osobnym zagadnieniem obejmującym poszycia dachowe cerkwi jest wymiana blachy na cebulicach wieżyczek . Stan zachowania tych elementów wskazuje na niezbędne przeprowadzenie prac konserwatorskich , gdyż poszycie z blachy żelaznej jest uszkodzone i skorodowane . Obróbki blacharskie powinny być wykonane z nowej blachy żelaznej ocynkowanej według techniki i technologii dotychczas zachowanej . Prace te powinny być powtórzeniem sposobu wykonania jaki istnieje obecnie bez wprowadzania nowatorskich rozwiązań technologicznych co do sposobu montażu oraz zastosowanych materiałów (kolorowana blacha nierdzewna , lutowane lub spawane elementy szwów) . W akapicie tym należy wspomnieć o żelaznych ozdobnych krzyżach ze zwieńczeń poszczególnych wieżyczek . Krzyże te wymagają odczyszczenia z nalotu rdzy , uzupełnień brakujących drobnych elementów , zabezpieczenia antykorozyjnego oraz ponownego prawidłowego ustawienia .

Kolorystycznym uzupełnieniem estetyki zewnętrznej cerkwi są malowane detale podkreślające swoisty charakter tego obiektu . Odnowienie kolorowego wyglądu cerkwi jest bardzo ważnym działaniem jako przykładu typologicznego i historycznego dla całości tego typu obiektów sakralnych . W tym celu należy uzupełnić lub w miejscach zniszczonych odtworzyć warstwę malarską na elementach wieży , wieżyczek , gzymsach oraz obramieniach okiennych . Warstwa malarska powinna kolorystycznie odzwierciedlać historycznie wykonane barwy , a uzupełnienia technologicznie powinny nawiązywać do oryginału . Według zachowanych fragmentów widocznym jest , że farby oryginalnie nakładane były bez zapraw bezpośrednio na drewno . W tym celu w trakcie prac konserwatorskich należy powtórzyć sposób malowania przy zastosowaniu farb gwarantujących w miarę najdłuższy okres trwałości . Należy tu rozważyć sposób rozwiązań technologicznych obecnie stosowanych farb gwarantujących założony efekt końcowy . Po zakończeniu prac uzupełniających i rekonstrukcyjnych efekt estetyczny nie powinien być rażący pod względem intensywności kolorystycznej lub braku gęstości warstwy malarskiej . Odtwarzanie kolorystyki powinno być zróżnicowane w obrębie poszczególnych detali oraz w zależności od wielkości odtwarzanych powierzchni . Uzupełnienia i rekonstrukcje malarskie powinny być wykonane na powierzchniach odczyszczonych , utrwalonych i zabezpieczonych . Jeżeli oryginalne warstwy malarskie kładzione były na war-

stwach podkładowych (zaprawach) , należy podkład tali uzupełnić lub odtworzyć jednakże z materiałów nieulegających rozkładowi pod wpływem wody .

Jako że cerkiew w Bartnem jest obiektem zabytkowym wszelkie prace powinny być wykonywane pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora zabytków , a firma prowadząca remont powinna posiadać praktykę i zezwolenia na wykonanie prac przy obiektach zabytkowych. Całość prac powinna być zdokumentowana poprzez dokumentację fotograficzną i opisową uwzględniającą stan zachowania obiektu przed rozpoczęciem prac , rejestrację poszczególnych czynności konserwatorskich oraz wygląd obiektu po zakończeniu całości prac . Wszystkie etapy powinny być udokumentowane w postaci dokumentacji konserwatorskiej wykonanej według obowiązującego schematu .

B. PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

CZYNNOŚCI CAŁOŚCIOWE

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektu.
2. Rozpoznanie budowy technologicznej .
3. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej .

KONSERWACJA ELEMENTÓW POSZYCIA DACHOWEGO

1. Odczyszczenie powierzchni z nawarstwień mchów i porostów przy zastosowaniu szczotek i szpachli stalowych.
2. Umycie powierzchni dachowych metodą hydrodynamiczną przy zastosowaniu ciepłej wody.
3. Wytypowanie i demontaż zniszczonych gontów oraz skorodowanych żelaznych gwoździ.
4. Uzupełnienie brakujących gontów przy zastosowaniu nierdzewnych gwoździ .(poszczególne nowe deseczki powinny być zaimpregnowane preparatem anty biologicznym i anty ogniowym) .
5. Uzupełnienie prześwitów między gontami listwami klejonymi wodoodpornym klejem polimerowym .
6. Zabezpieczenie całościowe połączeń dachowych preparatem anty biologicznym i anty ogniowym metodą nasączenia do momentu nasycenia struktury drewna . Prace należy przeprowadzić zgodnie z instrukcją zalecaną przez producenta preparatu .
7. Wykonanie scaleń kolorystycznych uzupełnionych gontów lazurowym preparatem ochronnym według kolorystyki uzgodnionej w trakcie komisji konserwatorskiej .

KONSERWACJA MALOWANYCH POWIERZCHNI ZEWNĘTRZNYCH

1. Usunięcie lotnych zanieczyszczeń i pyłów z powierzchni malowanych oraz skorodowanych gwoździ .
2. Usunięcie mechaniczne osypujących się warstw farby olejnej z drewnianych elementów okien .
3. Wzmocnienie rozpojonych łączy stolarskich listew , desek , elementów profilowanych przy zastosowaniu gwoździ i wkrętów ze stali nierdzewnej .
4. Uzupelnienie szczelin i pęknięć listwami drewnianymi wklejanymi przy zastosowaniu wodoodpornych klejów polimerowych .
5. Ewentualne uzupełnienie ubytków podkładowych zapraw pod powierzchniami malowanymi zaprawami wodoodpornymi .
6. Uzupelnienie scalające i rekonstrukcje powierzchni malowanych farbami o spoiwie wodoodpornym oraz odpowiadającym efektowi estetycznemu najbardziej zbliżonemu do oryginału .

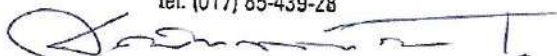
KONSERWACJA ELEMENTÓW METALOWYCH

1. Usunięcie skorodowanej blachy z cebulic na wieżyczkach .
2. Demontaż żelaznych krzyży z wieżyczek .
3. Odczyszczenie powierzchni krzyży z nawarstwień korozji metodą piaskowania .
4. Połączenie rozpojonych elementów krzyży metodami kowalskimi .
5. Uzupelnienie ubytków detali zdobniczych na krzyżach .
6. Ewentualne wykonanie nowej patyny .
7. Zabezpieczenie powierzchni metalu przed korozją substancją transparentną (woski mikrokrystaliczny , żywica syntetyczna) .
8. Montaż krzyży na wieżyczkach .
9. Wykonanie nowego poszycia z ocynkowanej blachy żelaznej na cebulicach metodami blacharskimi .

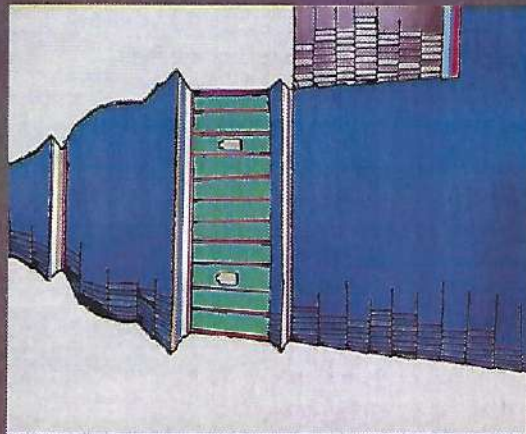
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

1. Schemat opracowania kolorystyki obiektu wykonany przez PKZ Oddział w Krakowie w roku 1968 pod kierunkiem arch. Marię Czekieruk i prof. Ryszarda Brykowskiego.

mgr Tomasz Dziurawiet
KONSERWATOR DZIEL SZTUKI
ul. Z. Chrzanowskiej 14/43, 35-050 Rzeszów
tel. (017) 85-439-28

Kolorowa cerkiew

Barne, cerkiew pw. śś. Kosmy i Damiana; kolorystyka elewacji południowej; wizualizacja kolorystyczna na podstawie informacji od autorki projektu kolorystyki cerkwi arch. Marii Czeleciuk-Rurkowskiej. Według uzyskanych informacji, elewacja cerkwi mogła być pokryta różnymi odświeżanymi szafrau. Kolory występujące na elementach architektonicznych cerkwi były niezwykle ostre i żywe.

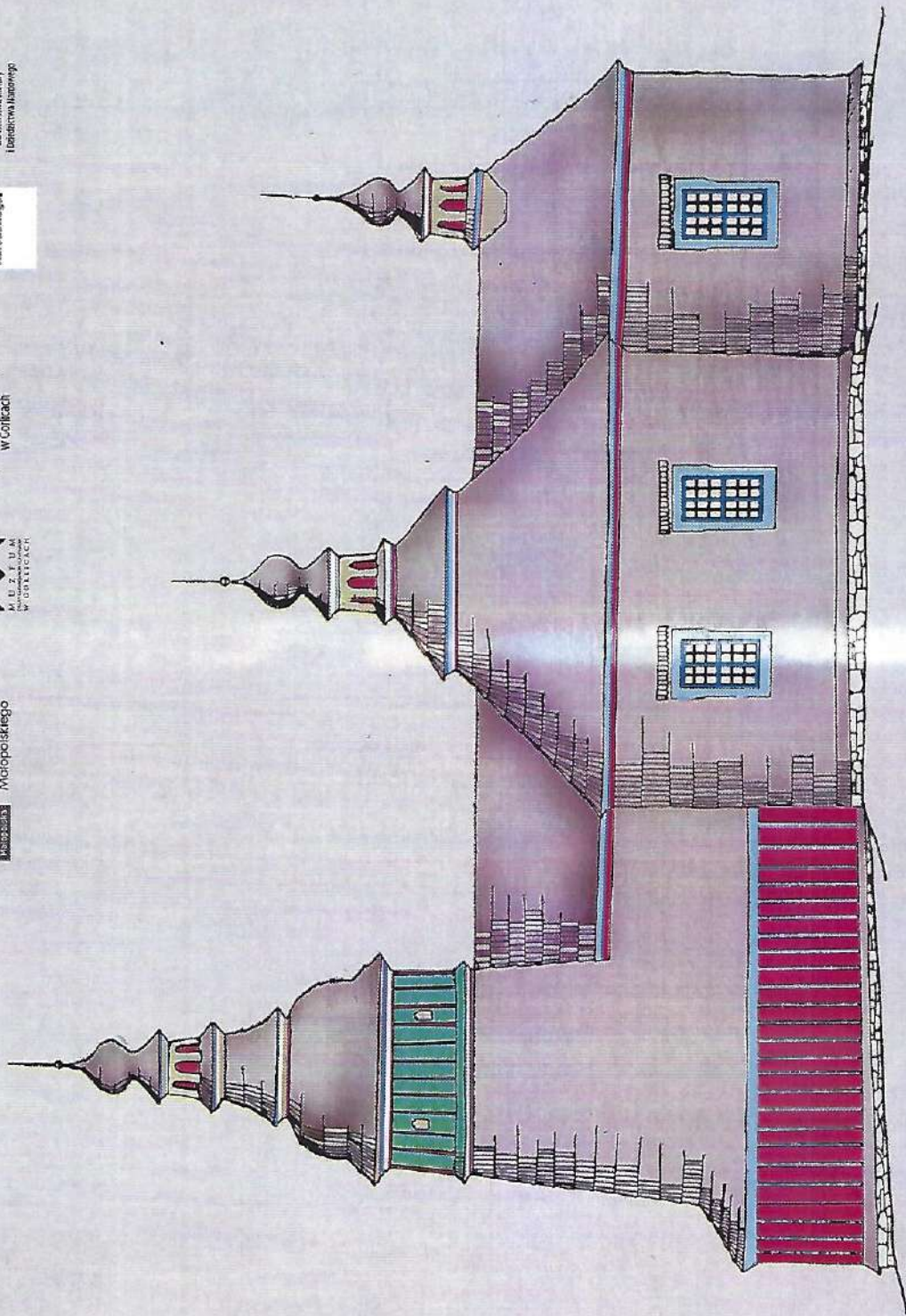
Instytucja kultury
Województwa
Małopolskiego

MUZEUM
Dwory Karwianów i Głazyszów
w Colicach

Instytucja kultury
Kolorystyka
i Wizualizacja Kolorystyczna

Dyrektorstwo ds. Kultury
Miejscowa Kultura
Tadornawa Łąkowa

Barne, cerkiew pw. śś. Kosmy i Damiana; kolorystyka elewacji południowej; wizualizacja kolorystyczna na podstawie niezrealizowanego projektu Pracowni Konserwacji Zabytków – Oddział w Krakowie z 1968 roku.

1. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Widok ogólny cerkwi . Stan przed konserwacją .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

2. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie górnej partii wieży od strony południowo-zachodniej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne na izbicy resztki farby w kolorze zielono-błękitnym.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

3. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie górnej partii wieży od strony południowej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne na izbicy resztki farby w kolorze zielono-błękitnym.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

4. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie wieżyczki nad prezbiterium od strony północno-wschodniej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne resztki farby w kolorze szarym , czerwonym , błękitnym i zielonym .
W cebulicy od dołu widoczny duży otwór.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

5. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie wieżyczki nad nawą od strony południowo -zachodniej .

Stan przed konserwacją .

Widoczne resztki farby w kolorze czerwonym i błękitnym . Na cebulicy widoczna blacha pokryta rdzą .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

6. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**

Zbliżenie wieżyczki nad prezbiterium od strony południowo -zachodniej .

Stan przed konserwacją .

Widoczne resztki farby w kolorze czerwonym i błękitnym . Na cebulicy widoczna blacha pokryta rdzą .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

7. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie okna do zakrystii od strony wschodniej .

Stan przed konserwacją .

Widoczne resztki farby w kolorze zielonym i błękitnym . Gontowy daszek nad oknem pokryty warstwą porostów.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

8. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie okna nawy od strony południowej . Stan przed konserwacją .
Widoczne resztki farby w kolorze szarym .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

9. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie górnego lewego narożnika okna nawy od strony południowej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne resztki farby w kolorze szarym i zielonym.

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

10. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.
Zbliżenie głównych drzwi wejściowych do cerkwi . Stan przed konserwacją .
Widoczna spatynowana powierzchnia drewna.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

11. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni dachu na wysokości prytworu od strony południowej .

Stan przed konserwacją .

Widoczne spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

- 12. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie powierzchni dachu nad prezbiterium od strony południowej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

- 13. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie powierzchni dachu nad zakrystią od strony północnej .
Stan przed konserwacją .
Widoczne spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

14. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni szalunku ściany od strony północnej prezbiterium .

Stan przed konserwacją .

Widoczne spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

15. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni fartucha szalunku ściany od strony północnej nawy .

Stan przed konserwacją .

Widoczne uszkodzone i spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

16. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni fartucha szalunku ściany wieży od strony północnej .

Stan przed konserwacją .

Widoczne uszkodzone i spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

17. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni fartucha szalunku ściany wieży od strony północnej .
Stan przed konserwacją .

Widoczne uszkodzone i spatynowane gonty częściowo pokryte glonami i porostami.

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

18. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie od południa powierzchni szalunku ściany wieży od strony wnętrza .

Stan przed konserwacją .

Widoczne szczeliny pomiędzy gontami .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

19. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie od południa powierzchni szalunku ściany wieży od strony wnętrza .

Stan przed konserwacją .

Widoczna spatynowana powierzchnia gontów .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

20. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie od południa powierzchni połaci dachowej nad nawą od strony wnętrza .
Stan przed konserwacją .
Widoczna spatynowana powierzchnia gontów .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

21. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.
Zbliżenie od południa powierzchni połaci dachowej nad nawą od strony wnętrza .
Stan przed konserwacją .
Widoczna spatynowana powierzchnia gontów .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

22. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie od południa powierzchni połaci dachowej nad prezbiterium od strony wnętrza
Stan przed konserwacją .

Widoczna spatynowana powierzchnia gontów .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

23. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.

Zbliżenie powierzchni połaci dachowej nad prezbiterium od strony wnętrza.

Stan przed konserwacją .

Widoczna konstrukcja krokwi i łąt oraz spatynowana powierzchnia gontów .

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

24. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.
Zbliżenie konstrukcji wieżyczki nad nawą od strony wnętrza.
Stan przed konserwacją .
Widoczne bardzo dobrze zachowane belki konstrukcyjne .

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec

25. **Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.**
Zbliżenie konstrukcji wieżyczki nad nawą od strony wnętrza.
Stan przed konserwacją .
Widoczne bardzo dobrze zachowane belki konstrukcyjne .

Marzec 2019

fot. T. Dziurawiec

26. Cerkiew grekokatolicka Ś.Ś. Kosmy i Damiana w Bartnym.
Zbliżenie konstrukcji wieży od strony wnętrza.
Stan przed konserwacją .
Widoczne bardzo dobrze zachowane belki konstrukcyjne .

Marzec 2019

fol. T. Dziurawiec